

ትርጉምን ተራን ኤርትራዊ ህዝባዊ ምንቅስቃሴ

መጻጠላዊ

አብዚ ዘለናዮ እዋን፡ ኣብ መብዛሕትኡ ኩርናዓት ዓለም ዝነበር ኤርትራዊ ዜጋ ኣብ ከከባቢኡ ምጥርናፋት ይግበር ኣሎ። እዚ ምትእኽኻባት እዚ ከም ሓደ ሓድሻ ሕጂ ዝነቀለ ተርእዮ(phenomenon) እኳ እንተዘይኮነ፡ ብፍላይ ድሕሪ እቲ ብ "ይኣክል!" ዝፍለጥ ኣብ ማሕበራዊ መራኽቢታት ኤርትራውያን ዝጀመረ ዘመተ(campaign) ናብ ባይታ ብምልሓም፡ ብጉዳይ ኤርትራ ዝግደስን ዝስከፍን ዜጋ እንዳተኣከበ „ይኣክል“ ከጭርሕን፡ ከኒኡ ድማ "ሓቢርና እንታይ ንግበር?" ዝብል ሕቶ ከልዕል ተራእዮን ንርእዮ ኣለናን። እዚ ምትእኽኻብ ዝወለደን ህዝባዊ ምንቅስቃሳት ድማ ኣበዮ ቦትኡ ተመስሪተንን ክምስረታ ኣብ ጉዑዞ ይርከባን ኣለዋ። እዚ ምትእኽኻብ እዚ ኣብ ከተማ ወይ ሓደ ከባቢ(local) ዝማእከሉ ኮይኑ፡ ኩሉ ኤርትራዊ ድሕረባይትኡ፡ ፍልልያት ዝኸተሎ ስነ-ሓሳብን ማሕበራዊ ኩነታቱን ብዘየገድስ፡ ኣብ ሓደ ኣምጺኡ ከስርሕ ዝኸእል መገዲ ሙጺኑ ተኣሚኑሉ ኣሎ። እምበኣርከስ ድሕሪ ዝኾነ ምጥርናፍን ምትእኽኻብን ክምለስ ዘለዎ ኣገዳሲ ሕቶ ኣሎ። ንሱ ድማ "ተኣኪብና እንታይ ኢና ክንሰርሕን፡ እንታይ እዩ ናይ መጨረሻታ ክንሃርሞ እንደሊ ሸቶን?" ዝብል እዩ። ስለዚ፡ ነዚ "ህዝባዊ ምንቅስቃስ" ዝብል ኣምር ምትንታን ግቡእ ትርጉም ምሃብን ኣገዳሲ ይኸውን።

ድሕረ ባይታ ቃልሲ ኣንጻር ስርዓት ኢሰያስ

ድሕሪ እቲ ፍርቂ ዘመን ዝወሰደ ቃልሲ ንናጽነት ኤርትራ፡ ኤርትራዊ ብመስዋእቱ ኣብ ግንቦት 1991 መግዛእታዊ ስርዓት ኣባሪሩ ሃገሩ ምስተረከበ፡ ኩሉ ሃገራዊ "ደጊም ብኩሉ መዳይ ዓድና ክንሃጽ ኢና" ዝብል ንሒን ሕልምን ብምቅናት ኩለንትንኡ ኣብ ህንጻት ብልጽግቲን ፍትሒ ዝማእከላ ዴሞክራሲያዊት ሃገርን ብምግባር፡ ላዕልን ታሕትን ክብል ተራእዮ። ህንጻት ሃገር ንኩሉ ጽላታት ሕብረተሰብ ዘካተተ ስለዝኾነ ድማ፡ ሞያዊ ወዲ ሃገር ኣብ ዘድምዓሉ ዓውድታት ወፍርታቱ ጀግኑ። ከም ኣካል ናይዚ ወፍሪ፡ ኤርትራዊ ኣብ ህንጻት ልዕልና ሕጊ ዝነገሳ ዴሞክራሲያዊት ሃገር ብፖለቲካዊ መዳይ ውን እንተኾነ እጃሙ ንምብርካት ነቁሉ።

ኣብ ግዜ ሰውራ ኣንጻር መግዛእቲ ንምቅላስ ዝተመስረታ ፓለቲካውያን ውድባት፡ ኣብዛ ሓዳስ ሃገር እጃሙን ንክገብሩ ከካብ ዝነበርኦ እኳ እንተተበገሳ፡ መግዛእታዊ ስርዓት ብምብራር ኣብ 91 ስልጣን ዝሓዘ ሰውራዊ ውድብ ህግሓኤ ግን፡ ኤርትራ ንብሕቱ ተቆጻጺሩ ከምድላዩን ናብ ድላዩን ክብላ ክጥዕመሉ፡ ገና ከይጀመረ ዝተፈላለየ ግሁድን ስውርን ሸርሕታት ብምእላም ንፖለቲካዊ መደረኽ ሓዳስ ሃገር ንካልኣት ፓለቲካውያን ውድባት ቦታ ብምኽላእ ንበይኑ ክዕንድረሉ ጀመረ። ድሕሩ ዝሰዓበ ዓመታት እምበኣር፡ ዲክታቶርያዊ ባህርያት ናይቲ ስልጣን ዝጨበጠ ፖለቲካዊ ሓይሊ ኣብ ህዝቢ ክገሃድ ነዊሕ ኣይገበረን። ወላ እኳ ዝተፈላለዩ ቅሉዕን ስውርን ተቃዋሞታት ኣንጻር እቲ ንበይኑ ዝበሓተ ፓለቲካዊ ሓይሊ እንተተራእዮ፡ ኣብቲ ናይ ተቃዋሞ ጉዳይ ኢድ ኣለኩም ዝተባህሉ ዘጋታት ብቲ ጨካን ስርዓት ግዳይ ማእሰርቲን ጥፍኣትን ኮይኖም ተሪፎም። እቲ ስርዓት ስለያዊ መሓውራቱ ብምብርታዕ ድማ፡ ንክኸሰቱ ዝኸእሉ ተቃዋሞታት ኣብ ምክልኻል ይርከቡ።

እቲ ኣቀዲሙ ንናጽነት ኤርትራ ዝንቀሳቀስ ዝነበረ ፓለቲካዊ ሓይሊ፡ ድሕሪ 1991 ነቲ ስልጣን ንብሕቱ ተቆጻጸሩ ዝመርሕ ዝነበረ ስርዓት ብምቅዋምን ንህንጻት ዲሞክራሲያዊትን ፍትሓዊትን ኤርትራ ኣብ ወጻኢ ሃገር ቃልሱ ክቅጽል ተገዲዱ። ኤርትራ ሃገርና ኣብዚ ዝሓለፈ 28 ዓመታት ውልቀመላኺ ስርዓት ዝጠንቁ፡ ኩሉ መደያዊ ውድቀትን ፍልሰት ህዝቢን ኣጋጢሚዎን፡ ገና ውን ኣብ ዝበኣሰ ኩነታት ትርኩስ ኣላ። እዚ ካብ ጽባሕ ምጭባጥ ስልጣን ውልቀመላኺ ስርዓት ኣብ ደገ ዝጀመረ ተቃውሞ ን ዝሓለፈ 28 ዓመታት ብዘይ ምቁራጽ ዝተፈላለዩ መደረኻትን ተሞኩሮን እንዳሓለፈ ክሳብ ሕጂ ጸኒሑ ኣሎ። ብቁጽሪ ብርክት ዝበላ ፓለቲካውያንን ስቪላውያን ማሕበራት፡ ተጣብቂቲ ሰብኣዊ መሰላት፡ ማሕበራት ደቂኣንስትዮን መንእሰያትን ዘሓቆፈ ተቃውሞ ደምበ፡ ምስ ኩሉ ኣወንታውን ኣሉታውን ተሞክሮታቱን ብደሆታቱን፡ መስመር ተቃውሞ ኣንጻር ውልቀመላኺ ስርዓት ከይበተኹ፡ ኣብ ዝተፈላለዩ እዋናት ሓያሎ ኣካላት ሕብረተሰብና ክጽንበርዎ ኣኸኢሉ እዩ። ከም ምሕዝነት፡ ኪዳን፡ ዋዕላን ባይቶን ዝኣምሰሉ ሓቢርካ ንምሰራሕ ዝፈተኑ ተሞክሮታት ኣብ እዋኑ ፍናን ህዝቢ ሓፍ ኩብልን ተስፋ ክህቡን ተራእዩ። ኣብ ካልእ እዋን ውን ኣብ ነንሕድሕዱ ብዝገብሮ ዝነበረ ምርጻምን ዝነበሮ ፍልልያትን፡ ብዙሓት ኣካላት ክርሕቅዎን፡ እቲ ብልምዲ "silent majority" ኢልና ንጽውዖ ዘስቀጠ ኣካል ሕብረተሰብና ክዳብን ኣብ ዝኸሪ ኩልና ዘሎ ናይ ትማሊ ምስሊ እዩ። ብደሆታትን ተሞክሮን ተቃውሞ ደምበ ብፍላይ ድማ ድሕሪ ግንቦት 91 ንምርምር ዝግደፍ ሓያል መጽናዕቲ ዝሓትት እኳ እንተኾነ፡ "ካብዚ ኣብ ዝሓለፈ 28 ዓመታት ዝነበሮ ከይዲን ኣስተዋጽኦን ዝሓሸ ክገብር ይኸእል ዶ ኔሩ?" ኢልካ ምግምጋም ንብድሕር ሕጂ ዝግበር ተሞኩሮ ሓጋዚ እዩ። ብዙሕ ግዜ "እዚ ተቃውሞ ደምበ ኣይረብሕን እዩ" እንዳተባህሉ ክንቀፍን ክጽለመን ኣጋጢሙና እዩ። ከምቲ ኣብ ማዕዶ ኮንካ ምዕዛብን፡ ኣብ መርከብ ኮንካ ምጅላብን ዝፈለሰ፡ ቃልሲ ውን ምስኣተኻዩ፡ ማዕረ ክንደይ ቡዳህን ሕልኸላኸ ዝመልኦ ሙጺኑን ዝያዳ ይበርሃልካ። ተቃውሞ ደምበ፡ ብዓቢኡ ኣንጻር ስርዓት ውልቀመላኺ፡ ዝተረፈ ድማ ኣንጻር ዝተፈላለዩ ረብሓታት ዘለዎም ሓይልታትን ከፋፋሊ ፓለቲካን ክራጸም ምጽንሑ ኣብ ግምት ኣእቲኻ፡ እቲ ብድሆ ቀሊል ከምዘይነበረ ይስወጠካ። ኣብ ከምዚ ኣተሃላልዎ ኣንከሎ እዩ እምበኣር፡ ውለቀመላኺ ኢሰያስ ምስ መንግስቲ ኢትዮጵያ ዝነበሮ ዝምድና ብምሕዳስ፡ ንሃገርና ኣብ ዋጋ ዕዳጋ ዘእቱ ኣካይዳ ዝጀመረ። እቲ ብሰንኪ ዝተፈላለዩ ምክንያት ካብ ተሳትፎ ኣንጻር ኢሰያስ ዝግበር ቃልሲ ቦኺሩ ዝነበረ ዝበዘሐ ዘስቀተ ክፋል ሕብረተሰብና(silent majority) ክበራበር ጀሚሩ። ኣብዩ ቦትኡ እንዳተኣኻኸበ ድማ „ይኣክል!“ ኣድሚጹ። እቲ ሕቶ እምበኣር "ድሕሪ ይኣክል ከ ናበይ?" ዝብል እዩ። ከምቲ ልዕል ኢሉ ዝተጠቀሰ፡ ኣብ ቃልሲ ኣንጻር ውልቀመላካዊ ስርዓት ብዙሕ ዓይነት ቅርጽታት ዝሓዘ ማሕበራት፡ ማለት ማሕበር መንእሰይ፡ ማሕበር ደቂኣንስትዮ፡ ፓለቲካውያን ውድባት፡ ስቪላውያን ማሕበራትን ክቃለሳ ፈቲነን ይቃለሳ ኣለዎን። ንሓደ ክፋል ሕብረተሰብ ንኣብነት ናይ መንእሰይ ምንቅስቃስ ንመንእሰይ፡ ናይ ደቂ ናንስትዮ ንደቂ ኣንስትዮ፡ ፓለቲካዊ ውድብ ድማ ፓለቲካዊ ስነሓሳብን ፕሮግራማትንን ዓንዲማእከል ጌሬን ስለዝነጥፉ፡ ንኹሉ ሃገራዊ ኣብ ሓደ ጠሚሬን ከንቀሳቅስኦ ክጽገማ ጸኒሑን። ሎሚ ግን "ህዝቢ ከመይ ገሩ ኣብዚ ቃልሲ ይሳተፍን፡ ክንኡ ከኣ ፓለቲካዊ ንቅሓቱ የዕብዩ ከመይ ጌሩ ተቆጻጸርን ዋርድያን መሰላቱ ንሙኻን ይበቅዕ?" ዝብል ሕቶ ንምምላስ ብደረጃ ከባቢታትን ከተማታትን ዝቆማ ህዝባዊ ምንቅስቃሳት ክዕንብባ ብዙሕ ህዝቢ ክሓቁፋን ክኢለን ኣለዎ።

ትርጉም ህዝባዊ ምንቅስቃስ

አብዚ ንነብረሉ ምዕራባዊ ዓለም፡ ህዝቢ ዝመሰረተን ዝተፈላለዩ ዕላማ ዘለዎን ብዙሓት ማሕበራትን ምትእኽኻባትን ኣለዎ። ሓዲ ካብኡ ህዝባዊ ምንቅስቃስ እዩ።

ቀንዲ ዕላማ ህዝባዊ ምንቅስቃስ፡ መንግስቲ ይኹን ምምሕዳር ናይ ሓዲ ሃገር ወይ ከባቢ፡ ንረብሓ ህዝቢ ኣብ ግምት ዘየእተወ ውሳኔታት ምስዘሕለፍ ወይ ዘተግብር፡ እቲ ህዝባዊ ምንቅስቃስ ህዝቢ ወዲቡ ኣንጻር ዝሓለፈ ውሳኔ ተቃውሞ የስምዕ። ኣብ ባይታን ብመገዲ መራኽቢ ብዙሃንን ዘመተታት(campaign) ብምውዳብ ኣብ ልዕሊ ፓለቲካ እታ ሃገር ጽልዎ ወይ ድማ ጸቕጢ ይገብር። ክሳብ ማዕበል ህዝቢ ብምውዳብ ውን ነቲ ኣብ ስልጣን ዘሎ ፓለቲካዊ ሓይሊ ካብ ስልጣን ንክወርድ ጸቕጢ ይፈጥርን። ናይ ቀረባ ኣብነት ኣብ ሱዳን ዝተኻየደ ተቃውሞን ኣወዳድብኡን ክንርኢ ንኽእል። ምስዚ ብዘይፍለ ውን ተራ ህዝባዊ ምንቅስቃስ ኣብ ምውዳቕ ስርዓት ማሕበራዊ ሓድነት ጀመርን (SED) ደሚቁ ተራእዩን፡ ከም መወከሲ ውን ክገልግል ዝኽእልን እዩ። ወዳቢን ቀንዲ ተዋሳኢን ባዕሉ እቲ ህዝቢ ስለዝኾነ፡ ህዝባዊ ምንቅስቃስ ክንዮ ረብሓ ህዝቢ ኣብ ባይታ ንክትግበር ምቕላስን፡ ህዝቢ ድማ ተሓላቂ መሰላቱ ክኸውን ምጥባብን ምንቃሕን ካልእ ተልእኾ ስለዘይብሉ፡ ኣዝዩ ብዙሕ ህዝቢ እምነት ክንብረሉን ክስዕቦን ቀሊል ይኸውን። ቀንዲ ምኽንያት ምትእኽኻብ ኤርትራዊ ኣብ ህዝባዊ ምንቅስቃስ እምበኣር፡ ኤርትራዊ ዜግነቱ ድኣ እምበር፡ ፓለቲካዊ ክለሰሓሳብ ኣይኮነን። ኣብዚ ክንጽር ዘለዎ ነገር እንተሎ፡ ህዝባዊ ምንቅስቃስ ሽሕ እኳ ፓለቲካዊ ንጥፊታት ዘካይድ ማንቅስቃስ ደኣ ይኹን እምበር፡ ንፓለቲካዊ ስልጣን ግን ኣይወዳደርን ወይ ውን መተካእታ ናይ ሓዲ ፓለቲካዊ ስልጣን ዝሓዘ ሓይሊ ኣይከውንን። በዚ ኣገባብ ድማ ምስ ፓለቲካዊ ሰልፊ መሰረታዊ ናይ ኣገባብን(strategy) ናይ ዕላማን/ሽቶን ፍልልይ ኣለዎ።

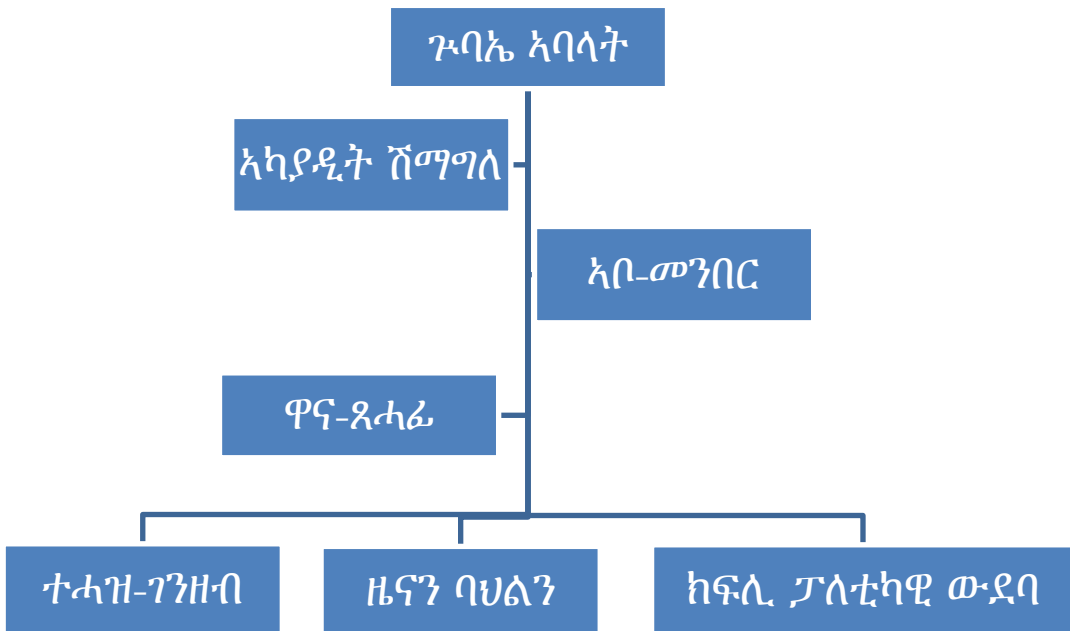
አብዚ ንነብረሉ ዘለና ዘመን ንብዙሓት ሃገራት ኣሸጊሮም ካብ ዘለዉ ነገራት ሓዲን ቀንዲን፡ ብኩራት ህዝቢ ኣብ ፓለቲካዊ መደረኽ እዩ። ህዚቢ ኣብ ፓለቲካዊ ሂወት ሃገሩ ግቡእ ሱታፌ ምስዘይህልዎ፡ ግዳይ ዝተፈላለዩ ናይ ፓለቲካ ጽንፈኛታትን ውልቀምልካዊ ስርዓታትን ይኸውን። ከም ሳዕቤኑ ድማ ናብ ከቢድ ዋጋ ዘኸፍል ቅልውላው፡ ኩናት ሓድሕድ፡ ማሕበራዊ ምምዝባል፡ ቂጠባዊ ውድቀትን ስደትን የምርሕ። እዚ ኩሉ ንከይፍጠር መሰረት ዝኸውን ግን ብቀንዱ እቲ ህዝቢ ባዕሉ እዩ። ተራን ኣበርክቶን ህዝቢ ኣብ ፓለቲካዊ ጉዳይ ሃገሩ እምበኣር ናይ ድሕነትን ጥፍኣትን ዕጫ ዝስከም ወሳኒ ነጥቢ እዩ። ከምቲ ኣቀዲሙ ዝተገልጸ፡ ኣብዚ ጉዳይ ብኩራት ህዝቢ ምስ ዕጫ ጥፍኣትን ካልኣት ኣሉታዊ ሳዕቤናትን ክተሓሓዝ ከሎ፡ ህዝቢ ጉዳይዩ ኢሉ ብንቅሓት እንተነጠፍሉ ግን ብድሌት ህዝቢ ዝመሓደርን ንህዝቢ ዓንዲ ማእከል ዝገበረ ፓለቲካን ክፈጥር ይኽእል። ነዚ ምስ ኩነታት ሃገርና ከነተኣሳስሮ ከለና እምበኣር፡ ጉዳይ ፓለቲካ ሃገሩ ቀዳምነት ሂቡ ዝዋሳእ፡ ንቁሕ ፓለቲካዊ ሕብረተሰብ ምህናጽ እቲ ዝዓበየ ዕላማ ወይ ተልእኾ ናይ ህዝባዊ ምንቅስቃሳት ይኸውን።

እዚ ክጠቃለል ከሎ እምበኣር፡ ህዝባዊ ምንቅስቃስ ማለት

- ፓለቲካዊ ሕቶ ዘበገሶ ምንቅስቃስ ናይ ህዝቢ ኮይኑ፡ ብህዝቢ ይምስረትን ይካየድን።
- ንፓለቲካዊ ስልጣን ዘይዋዳደር ወይ ዘይዓይ ናይ ህዝቢ ጥርናፌ እዩ።
- ብኩራት ህዝቢ ኣብ ፓለቲካ ሃገሩ ንምውጋድን፡ ፓለቲካዊ ሓይሊ ወይ ውን መንግስቲ ንህዝቢ ተማእዚዙ ክገልግል ጽልዎ ዝፈጥር ምንቅስቃስ እዩ።
- ዘይምእኩል ምሕደራ ዝኸተል ጥርናፌ እዩ።
- ተሓላቂን ዋርድዮን ዝሓ መሰላቱ ዝኾነ ንቁሕ ሕብረተሰብ ዝህነጸሉ ባይታ ወይ ምትእኽኻብ እዩ።

ንድፈ አገባብ አመሰራርታን ቅርጹን ህዝባዊ ምንቅስቃስ

ከምቲ ብተደጋጋሚ ዝተገልጸ፡ ህዝባዊ ምንቅስቃስ ብ ኣብ ሓደ ከባቢ ዝቅመጥ ህዝቢ ይቆውም። ኣብታ ከተማ ዝቅመጡ ህዝቢ ኣኼባ ብምጽዋዕ፡ ግዝያዊት ሽማግሌ ይመርጽ። እታ ግዝያዊት ሽማግሌ፡ እታ እትምስረት ህዝባዊ ምንቅስቃስ ትምረሓሉ፡ ንጥፊታቱን ዕላማታቱን ድማ ብግቡእ ዝገልጽ ህንጻ ሕጊ ብምንዳፍ የዳሉ። ህዝቢ ደጊሙ ብምእካብ፡ ነቲ ብግዝያዊት ሽማግሌ ዝቀረበ ህንጻ ሕጊ ይርእዮ። ዘድሊ ምትዕርራይን ገምጋምን ብምግባር ከኣ የጽድቆ። ቀጺሉ ዝስዕብ ስራሕ፡ ህንጻ ሕጊ ምንቅስቃስ መሰረት ብምግባር ቀዋሚት ሽማግሌ ትምረጽ። እዛ መርሒነት፡ ሕጊ ናይ ምንቅስቃስ ብዘፍቅዶ መሰረት ዝተፈላለዩ ክፍልታት(departments) ብምክፋት ንጥፊታት ምንቅስቃስ ተማእክል። ኣተሃላልዋናን ንጥፊታትናን ኣብ ግምት ብምእታው፡ ጎኒ ኣቦ ወንበር ዋናጸሓፊን ክፍሊ ፋይናንስን ምንቅስቃስ፡ 2 ኣገደስቲ ክፍልታት ክሓቁፍ ተመራጺ ይኸውን። ንሳተን ድማ፡ ክፍሊ ፖለቲካን ውዳቤን ከምኡ ድማ ክፍሊ ባህልን ማሕበራዊ ጉዳያትን ይኸኑ። ገለ ካብ ዕማማት ክፍሊ ፖለቲካን ውዳቤን ክጥቀስ እንተኾይኑ፡ ንኣባላት ህዝባዊ ምንቅስቃስ ፖለቲካዊ ንቅሓቶም ክብ ንምባል፡ ዝተፈላለዩ ሰሚናራትን ናይ ዘተ መደባትን የዳሉ። ህዝቢ ኣብቲ ዝግበር ንጥፊታት ንክሳተፍ ጎስጋስ የካይድ። ክፍሊ ማሕበራዊ ጉዳያትን ባህልን ውን ዓቢ ተራ ዝጸወት ክፍሊ እዩ። ኣብዚ ግድላት ስደትን፡ ኤርትራዊ ዝሓለፎ ሓሳረ መከራን ኣብ ምብዳህ ዝግበር ዘሎ ቃልሲ፡ ክፍሊ ማሕበራዊ ጉዳያት፡ ንኣብ ከባቢኡ ዝነበሩ ኤርትራውያን ዝተፈላለዩ ሓገዛት ይገብርን ባህላዊ መደባት እናዳለወ ከኣ ኣባላት ምንቅስቃስ የዘናግዕ። እዚ ኣብ ምህናጽን ምክንኻንን ኤሪወትራዊ ክብርታት፡ ሓድሕዳዊ ምትእምማንን፡ ሓባራዊ ጉዕዞን ዘይነዓቅ ኣበርክቶ ስለዝህልዎ፡ ነቲ ክንሃንጾ ንደሊ ዘለና ንቁሕ ፖለቲካዊ ሕብረተሰብ ውሕስነት የንጽፍ። ንጽፋፍን ኣድማዕን ስራሕ፡ ክፍልታት ናይ ሓንቲ ህዝባዊ ምንቅስቃስ ብተግባር ክሰርሓ ብዝኸለላ ውሑዳት ቤትጽሕፈታት ክተሓዝ ተመራጺ ይኸውን።

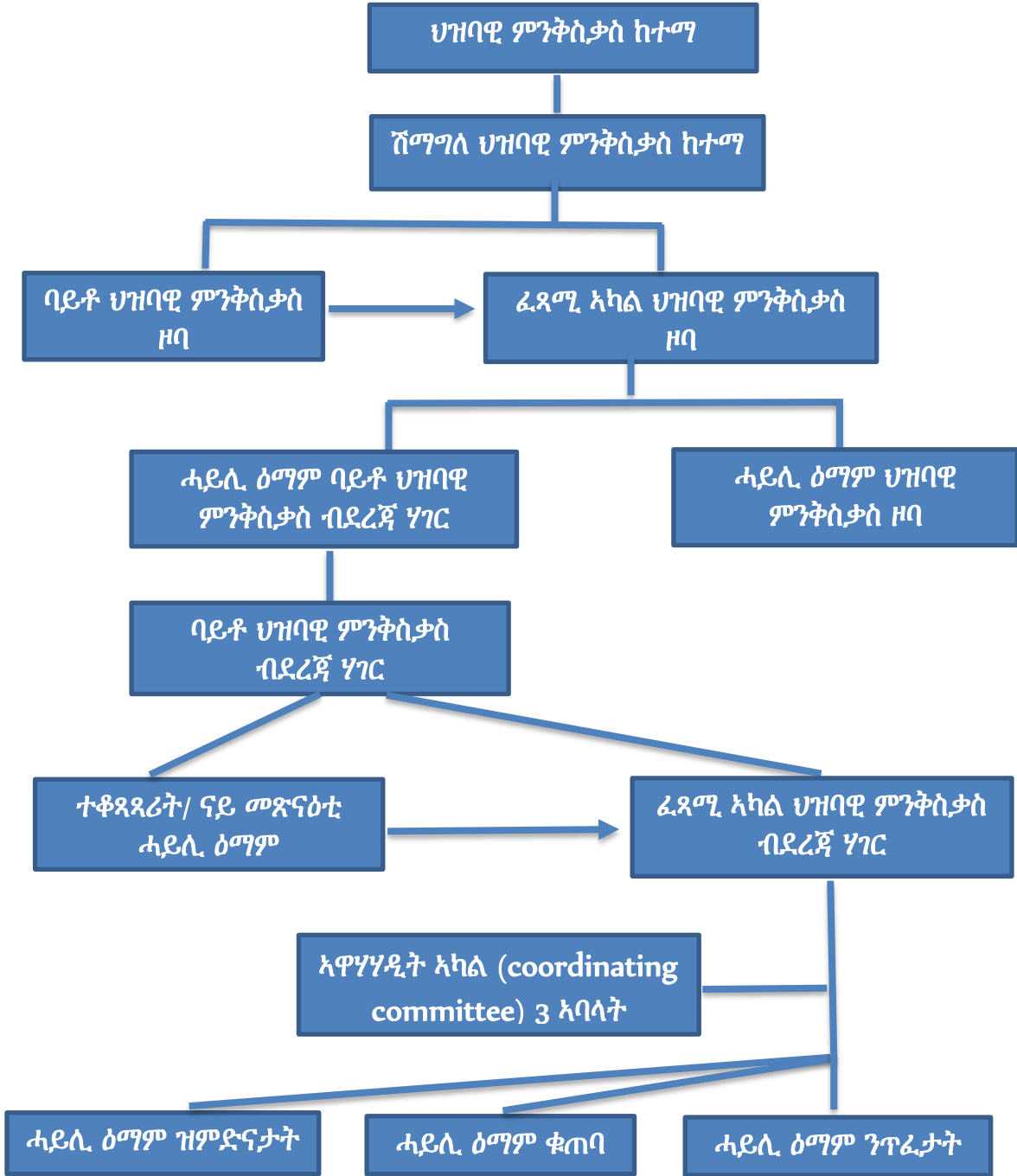

አወዳድባ ህዝባዊ ምንቅስቃሴ

ከምቲ ኣብ ዕላማ ህዝባዊ ምንቅስቃሴ ልዕል ኢሉ ዝተገልጸ፡ ህዝባዊ ምንቅስቃሴ ንቁሕን ፓለቲካዊን ሕብረተሰብ ክሃንጽ ምእንቲ ክኸኣል፡ ክኸተሎ ዘለዎ ቅርጽን አወዳድብን ምፍታሽ ኣገዳሲ እዩ። ኣብዚ ዝሓለፈ 28 ዓመታት፡ ተቓውሞ ደንበ ክኸተሎ ዝጸንሐ ቅርጺ አወዳድባ ዳርጋ ኣብ ሙብዛሕቱ ተማሳሳሊ ኮይኑ "ካብ ላዕሊ ንታሕቲ" ዝዳይነቱ ስልቲ(strategy) እዩ። ሓደ ማሕበር ወይ ውድብ ይምስረት፡ ኣብ ኤርትራውያን ዝርከቡሉ ቦታ እንዳኸደ ከኣ ጨናፍራት ብሙቋም ናይ ውዳቤ ስራሕ የካይድ። ስፍሓትን ዝርገሐን ናይ ኤርትራውያን ኣብ ሙሉእ ዓለም ስለዝኾነ፡ ነታ ዝተመስረተት ውድብ ወይ ማሕበር ኣድማዒ ውደባዊ ስራሕት ንከይተሰላሰል ብድሆ ይኮና። እዚ ሎሚ ብመልክዕ ህዝባዊ ምንቅስቃሴ ዝወዳደብ ዘሎ ምትእኻኻብ ግን፡ ዘይከም ዝሓለፉ ኣገባብ ኣሰራርሓ፡ ቀንዲ መደብናን ዝርጋሕኡን እቲ ዝቅመጠሉ ከባቢ ወይ ከተማ ብሙኻኑ፡ ኣባላት ናይታ ምንቅስቃሴ ብቀሊሉ ክራኸቡን ክሰርሑን ይኸእሉ። እዚ ዓይነት አወዳድባ ናብ "ካብ ከተማ ወይ ከባቢ፡ ናብ አውራጃን ሃገርን" ስለዝቅይሮን፡ እተን ኣብ ሙሉእ ሃገር ዘለዎ ምንቅስቃሳት ብሓባር ብደረጃ ዝነብሩላ ሃገር ስለዝውደባን ዝዓብዩን፡ ነቲ ስልቲ ካብ ታሕቲ ናብ ላዕሊ ይቅይርን፡ ቀንዲ ወሳኒን ቀላስን ድማ እቲ ብከባቢ ወይ ከተማ ተወዲቡ ዘሎ ታሕተዎይ ውዳቤ ወይ መሰረት ይኸውን። ዘይምእኩል ውዳቤ ስለዝኾነ ድማ፡ እቲ ብደረጃ አውራጃን ሃገርን ዝጥርነፍ ባይቶ ህዝባዊ ምንቅስቃሴ፡ ነቲ ብከተማን ከባቢን ዝጥርነፍ ምንቅስቃሳት ኣብ ውሽጣዊ ኣሰራርሓ ጣልቃ ኣይኣትዎን ውይ ውን እዝዩን። ብደረጃ ሃገር ይኹን አውራጃ ዝምስረት ባይቶ ናይተን ህዝባዊ ምንቅስቃሳት፡ ነቲ ብደረጃ ሃገር ወይ ውን አውራጃ ክግበር ዝኸእል ንጥፊታት ጥራይ የወሃሃድ። ንኣብነት ናይ ሓባር ፈሰቲሻል፡ ሰለማዊ ሰልፊ ወይ ውን እተን ምንቅስቃሳት ኣብ ንሃገርና ዝምልከት ጉዳይ ዘጋጥም ተርኽቦ ሓቢረን ንዝህብኦ መግለጺን መርገጽን የወሃህድ። ስለዚ እቲ ብደረጃ ሃገር ዝቀውም ባይቶ፡ ነተን ኣብታ ሃገር ዘለዎ ምንቅስቃሳት ሓቢረን ንክሰርሐ ዘእንግድ ባይታ ኮይኑ ይቅጽል። እቲ ወሳኒ ናይ ስራሕ ባይታ ግን፡ ብቀንዱ እቲ ናይ ከተማ ህዝባዊ ምንቅስቃሴ ኮይኑ፡ ጋድማዊ(horizontal) ስርዓት ተኸቲሉ ይሰርሕ። ስለዚ ሓደ ከተማ ወይ ከባቢ ቀንዲ መቃለሲ መድረኽ ናይ ሓደ ህዝባዊ ምንቅስቃሴ ይኸውን፡ ዕላምኡ ድማ እቲ ኣብታ ከተማ ወይ ከባቢ ዝነበር ወዲ ሃገር ብምግባር፡ ጎሲጋስን ፓለቲካዊ ንቅሓትን የካይድ።

ምስዚ ተተሓሓዙ ክምለስ ዘለዎ ኣገዳሲ ሕቶ እምበኣር፡ "ኣብ ህዝባዊ ምንቅስቃሴ ኣየናይ ክፋል ሕብረተሰብና ይሳተፍ?" ዝብል እዩ። ኩልና ከምእንፈልጦ፡ ኣብ ህዝብና ኣጋጢሙ ዘሎ ጸገም ብዘይ ኣፋላላይ ንኩሉ ክፋል ሕብረተሰብና ዘካተተ እዩ። እዚ ማለት ብሓደ ወገን ንመሰል ኩሉ ክፋል ሕብረተሰብና ዝዓምጸ ስርዓት ክህሉ ከሎ፡ ብካል ሸነኽ ድማ መሰሉ ዝተቐንጠጠ ህዝቢ ኣለና። ህዝባዊ ምንቅስቃሴ እምበኣር፡ ብዘይ ኣፋላላይ ንኩሉ ግዳይ ዓመጽ ዝኾነ ህዝቢ ዘሳትፍ መቃለሲ መገዲ ክኸውን ይምረጽ። እቲ ኣብ ዝሓለፈ እዋን ይኹን ኣብዚ እዋን እዚ ዝርእ ዘሎ ተመኩር፡ ብፍላይ ድማ ምፍልላይ ናይ ዕድመ(ዓይነትን መንእሰያትን)፡ ጾታ፡ ዓሌት፡ ብሄር፡ ሃይማኖትን አውራጃን ክእረም መታን፡ ህዝባዊ ምንቅስቃሴ ባይታ መተዓረቂን ናይ ሓባር ስራሕን ኮይኑ ዘገልግል ኣገዳሲ ሓይሊ ብምግባር ክህነጽ ኣለዎ። ህዝባዊ ምንቅስቃሴ እምበኣር ኣብ ትሕቲ "ኤርትራዊ" መንፈስ ወይ ወኒ ዝእኩብ ሓይሊ ኮይኑ፡ ድሕረባይተኣምን ፓለቲካዊ ሰነሓሳብምን ብዝዩደሰ፡ ንኩሉ ክፋል ሕብረተሰብ ክሳተፍ፡ ክፉት ክኸውን ኣለዎ። ኣብ ጉዳይ ኣመራርሓ ግን ናይ ረብሓ ምግጫው(conflict of interest) ክጋጥም ስለዝኸእል፡ መራሒ ናይ ህዝባዊ ምንቅስቃሴ ዝኸውን ኣብ ካልእ ማሕበር ብፍላይ ድማ ፓለቲካዊ ውድብ ብመርሒነት ደረጃ ዘገልግል ክኸውን የብሉን።

ቅርጹ ናይ ህዝባዊ ምንቅስቃስ ካብ ከተማ ጀሚሩ ብደረጃ ሃገር ንክውደብ ክኸተሎ ዘለዎ መስመር ጋድማዊ ስለዝኾነ፡ ስልጣንን ናጽነትን ናይቲ ኣብ ከተማ ዘሎ ህዝባዊ ምንቅስቃስ ብዘውሕስ ክቐውም ኣለዎ። እዚ ዝስዕብ ንድፊ፡ ባይቶ ህዝባዊ ምንቅስቃስ ክምስረተሉ ዝኸእል ቅርጹ የርኢ። በዚ መሰረት፡ ኣብ ኣንቲ ከተማ ዘሎ ህዝባዊ ምንቅስቃስ ኣብቲ ብደረጃ ሃገር ዝቐምውም ባይቶ ዝለዓለ ስልጣን ክምዘለዎ ዘረጋግጽ እዩ። ኣብዚ መስርሕ እዚ ዝሳተፍ ምንቅስቃስ፡ ህዝቢ ዝመስረቶን፡ ተሓታትነቱ ድማ ንህዝቢ ዝኾነ ህዝባዊ ምንቅስቃስ ጥራይ ክኸውን ይግባእ። ነዚ እትገብር ናይ መጽናዕቲ ሓይሊ ዕማም ቆይማ፡ ኣብ ሰነዳት ናይተን ህዝባዊ ምንቅስቃሳት ብምመርኻስ መጽናዕቲ ተካይድን ብቅርጹ ህዝባዊ ምንቅስቃስ ዝቆማ ሙኻነን ትምምርመርን። ግቡእ ቅጥዒ ዘማልኦ ከኣ ኣብ መርሒነት ባይቶ ብደረጃ ሃገር ክምዘሳተፉ ይግበር።

ንጥፈታት ህዝባዊ ምንቅስቃስ

ንጥፈታት ህዝባዊ ምንቅስቃስ አዝዮ ብዙሕ ክኸውን ስለዝኸኸለ፡ ብዝያዳ እተን ዝምስረታ ምንቅስቃሳት ክዝርዝርኡን፡ ኣብ ሓባራዊ ኣኼባ ድማ ተሞክሮታት እንደሰተለዎወጣ ከስፍሕኡን ተመራጺ ይኸውን። ብሓፈሻ ግን ህዝባዊ ምንቅስቃስ ነቲ ዘለናዮ መዋእል ኣንቢቡ፡ መድረኽ ዝጠልቦ ፍታሕ ናይ ጸገማትና ስለዘናዲ፡ ኣብ በባይኑ መድረኻት ዝተፈላለዩ ዕማማት የከናውን። ኤርትራውያን ኣብዚ ዘለናዮ እዋንን፡ ኣብ ዝቅጽል ዝኸሰቱ ምዕባሌታት ኣብ ግምት ብምእታው፡ ኣብ ስለስተ መድረኻት ክንከፍሎ ይከኣል።

1. ቃልሲ ኣንጻር ስርዓት ኢሰያስ
2. ድሕሪ ውድቀት ኢሰያስ ዘሎ ኣገዳሲ መሰጋገሪ መድረኽ
3. ድሕሪ መሰጋገሪ መድረኽ ዝፍጠር ፓለቲካዊ መዋእል

እምበኣርከስ ንጥፈታትና ውን ነዚ መድረኻት ኣብ ግምት ብዘእተወ ናይ ግዜ ወይ መድረኽ መዐቀኒ ብምግባር ክንሕዞ ይግባእ። ነዘም ስለስተ መድረኻት እምበኣር፡ ብ ናይ ቀረባ(short term)፡ ማእከላይ(medium term)ን ናይ ርሑቕ(long term) ዕማማት ክንከፋፍሎም ይግባእና። ብከምዚ መዐቀኒ ምስእንሕዞ፡ ቀዳምነታትና ክንሰርዕን ኩሉ እቲ ነዚ መድረኽ ክንዕወተሉ ዘኸኸለና ጸዓት ኣብኡ ከነፍስሶን ይሕግዘና።

ንኣብነት ናይ ቀረባ ዕማምና እቲ ኣብ ቁጽሪ ሓዲ ተገሊጹ ዘሎ ቃልሲ ኣንጻር ስርዓት ኢሰያስ እዩ። ክንዲ ዝኾነ ድማ እቲ ቀዳምነት ክወሃቦ ዘለዎ፡ "ብኸመይ ነዚ ስርዓት ክንቃለሶ ንኸእል?" ዝብል ሕቶ እዩ። ኣብዚ ነጥቢ ዘተኮረን፡ ንዕኡ ቀዳምነት ዝሃበን ንጥፈታት ከኣ ነካይድ። ኣብዚ ዓንኬል እዚ ክትግበሩ ዝኸኸሉ ብዙሓት ንጥፈታት ኣለው። ብዝያዳ ብመጽናዕቲን ዘተን ከኣ ክማልኡን ክውጡኑን ይኸኸሉ። ብፓለቲካዊ ሰሚናራትን ናይ ዘተ መደባትን፡ ነዚ ነቅነቅ ክብል ጀሚሩ ዘሎ ሓድነት ኤርትራውያን ዘሕዊ ንጥፈታት ውን ቀዳምነት ተሞህብዎ ክስረሓሉ ኣለዎ። ጎኒ ጎኒ እቲ ናይ ንቅሓት ጎስጋስን ዘመተን፡ እተን ህዝባዊ ምንቅስቃሳት ኣብ ከባቢኤን ዝግበር ናይ ስርዓት ህግደፍ ንጥፈታትን መሓውራትን ይቃለስኡን ዓቢ ጸቕጢ ይግብራን። እቲ ብደረጃ ኣውራጃን ሃገርን ዝግበር ዝምድናታት ናይተን ህዝባዊ ምንቅስቃሳት ወይ ውን ባይቶ ድማ፡ ንኩነታት ሃገርናን ህዝብናን ዝትንክፍ ተርኽቦታት ምስዘጋጥም፡ ኣብ ዘዘለውኡ ሃገራት ነተን ምንቅስቃሳት ብምውካል ይዋስእ። ኣብ ዝተፈላለዩ ሃገራት ፈቀዶ መዓስከራት ዝርከቡ ዘጋታትና፡ ዓቕሚ ብዘፍቅዶ ምሕጋዝ ውን ቱኸረት ይግበረሉ። ምስተን ካብ ነዊሕ እዋን ክቃለሳ ዝጸንሓ ፓለቲካዊ ውድባት፡ ንሰብኣዊ መሰል ዝጣበቃ ማሕበራትን ካልኣት ምትእኽኻባትን ዝምድናታት ብምፍጣር ውን፡ ብሓባር ክስራሕ ኣብ ዝኸኸሉ ነገራት ይነጥፋ። ክሳብ ምውዳቅ ስርዓት ህግደፍ ብህዝባዊ ምንቅስቃሳት ክግበሩ ዝኸኸሉ ንጥፈታት ብኣጣቃላሊ ነዘም ዝሰዕቡ ይመስሉ

- ንስርዓት ህግደፍ ኣበየቦትኡ፡ ብፍላይ ድማ ኣብ ከተማታት ኣብ ኩሉ መዳያት ምቅላሱ።
- ኣብ ሓድነት ህዝቢ ኤርትራ ዘተኮረ ናይ ንቅሓት ጎስጋስን ዘመተን ብጸዕቂ ምክያድን።
- ኣብ መዓስከራትን ንነብረሎም ዘለና ከተማታትን ዘለዉ ኤርትራውያን ስደትኛታትን ካልኣት ጽጉማት ወገናትና ዝሕገዘሉ መገዲ ምንዳይ።
- ምስ ካልኣት ኤርትራውያን ናይ ፓለቲካ ሓይልታት ዝምድናታት ብምፍጣር፡ ሓባራዊ ንጥፈታት ምክያድ።
- ስለማዊ ሰልፊ፡ ፈስቲቫልን ዓባይቲ ኣኼባታት ብምስራዕ፡ ደቂ ሃገር ዝእኩቡሉ፡ ሓቢሮም ድምጻም ዘስምዕሉን ዝዛተይሉን መድረኽ ይፈጥር።

እዚ ክሳብ ምውዳቅ ስርዓት ህግደፍ ዝኸይድ ስራሕ፡ ንምድላው ናይ ምስግጋር መድረኽን ምህናጽ ዴሞክራሲያዊት ሃገርን ኣገዳሲ መድረኽ ስለዝኾነ፡ ካብ ሕጂ ጀሚሩ ዓሙቕ መጽናዕቲ የድልዮ።

እቲ ካልኣይ መድረኽ፡ ማእከላይ(medium term) ኢልናዮ ዘለና እዩ። ድሕሪ ውድቀት ስርዓት እንኸተሎ መንገዲ ካብዚ ናይ ሕጂ ፍልይ ስለዝብል፡ ከምቲ ኣብ ላዕሊ ዝተገልጸ፡ ተራ ህዝባዊ ምንቅስቃስ ኣብ ግዜ መሰጋገሪ መድረኽ እንታይ ክኸውን ከምዘለዎ ዝድህስስ መጽናዕቲ ብክኢላታት ደቂ ሃገርና ክትግበር ድርጊት ክንፈጥር ይግበኣና። ህዝባዊ ምንቅስቃስ ድሕሪ ውድቀት ስርዓት ህግደፍ ውን ክቅጽል ዘለዎ ኣገዳሲ ጥርናፌ እዩ። ህዝባዊ ምንቅስቃስ ኣብ ግዜ ምሰጋገሪ መድረኽ፡ ክፍጠር ንዝኸእል ብድሆታትን ሃጋፍን ኣብ ምቁጽጻር፡ ህዝቢ ነቲ ሸው ዝህሉ ፖለቲካ ሃገርና ብዕትበትን ብተገዳስነትን ክሕዞ ኣብ ምንቃሕን ምውዳብን ዓቢ ተራ ይህልዎ። ልዕሊ ኩሉ ድማ ሃገራዊ ዕርቂ ኣብ ምትግባር ክም ሞንጎኛ ክዋሳይ ይኸል። ህዝባዊ ምንቅስቃስ ኣብ ግዜ መሰጋገሪ መንግስቲ፡ ነቲ ሃገር ዝመርሕ ፖለቲካዊ ሓይሊ፡ ከም ኣማኸሪ ኮይኑ ኣብ ምርግጋእ ህዝብን ሃገርን እጃሙ ይገብር። ንዝያዳ ተራን ኣበርክቶን ኣብ ግዜ መሰጋገሪ መድረኽ፡ ብመጽናዕቲ ክሰፍሕ ኣለዎ።

ሳልሳይ መድረኽ(long term) ዝበልናዮ፡ ዴሞክራሲያዊ መትከላት ዝሰረቱን ልዕልና ሕጊ ዝማእከሉን ሃገር ምስመስረትና እነካይዶ ቃልሲ እዩ። ጎረ ጎረ እተን ሸው ዝህልዎና ፖለቲካዊ ትካላት(political institutions)፡ ንሕና ውን ከም ህዝቢ ሓይሊ ክህልወና መታን፡ ተራ ህዝባዊ ምንቅስቃስ ወሳኒ እዩ። ከምቲ ኣብ መእተዊ ዝተገልጸ፡ መንግስቲ ረብሓ ህዝቢ ዝጎሰዩ ውሳኔ ምስዘሕልፍ፡ ተቃውሞታት ክንመርሓሉ ዘድለይና ኣገዳሲ መሳርሒ(instrument) ህዝባዊ ምንቅስቃስ እዩ። ኣብዚ ግዜ እዚ ህዝባዊ ምንቅስቃስ፡ ህዝብና ኣብ ኩሉ መዳይ ንክመሓይሽን፡ ሃገርና ድማ ሓድነት ህዝባ ዝወለዳ ብልጽግቲ ኤርትራ ንምግባራ፡ ጎረ ጎረ እተን ዝህለዎ ናይ ፖለቲካን ካልኣትን ትካላት ብምስላፍ ይዋሳእ። ካብ ምውዳቅ ስርዓት ህግደፍ ክሳብ መሰጋገሪ መድረኽ ንዝተሓልፈ ውህሉል ተሞኩሮ፡ ንንጥፈታት ህዝባዊ ምንቅስቃስ ኣብ ህንጻት ዴሞክራሲያዊትን ፍትሓዊትን ሃገር ዓቢ ብልጫ ስለዝኸውን፡ ኣብኡ ዝተሞርኮሰ ናይ ስራሕ መደባት ይሕንጸጽን ይካየድን። ቀንዲ ዕላማ ህዝባዊ ምንቅስቃስ፡ ኣብ ፖለቲካ ሃገሩ ብንጥፈት ዝዋሳእ ንቐሕ ሕብረተሰብ ምህናጽ ስለዝኾነ፡ ናይ ንቅሓት መደባት ዝያዳ ኣቶኩሮ ሂቡ ክሰርሕ ኣለዎ። ብዝያዳ ብመጽናዕቲ ዝሰፍሕ ስለዝኾነ፡ ካብ ሕጂ ኣቶኩሮ ክግበርሉ ይግባእ።

መደምደምታ

ኣብ ግዜ ሰውራ ተመስሪቱ ዝነበረ ህዝባዊ ውደባታት ወይ ድማ ብተለምዶ "ሓፋሽ ውድባት" ኢልና ንጽውዖ፡ ድሕሪ እቲ ኩሉ ሰውራ ኤርትራ ንክዕወት ዝተጻወቶ ዓቢ ተራ፡ በቲ ስልጣን ዝጨበጠ ኣካል ተዋሒጡ እንተዘይተርፍ፡ ፍናንን ተሳትፎን ኤርትራዊ ኣብ ጉዳይ ሃገሩ ናብዚ ሕጂ ወሪድዎ ዘሎ ደረጃ ኣይምበጽሖን። እዚ ዕጫ እዚ፡ ነዚ ህዝቢ ተሰኢሉ ዘሎ ዕላማን መታን ክይበጽሖ እምበኣር፡ ከሎ ጌና ግቡእ ትርጉም (definition) ዘለዎ ምንቅስቃስ ምምስራቅ ምክያድን ኣዝዩ ኣገዳሲ ወሳኒን እዩ። ካብዚ ሓሊፉ ውን ነቲ ምንቅስቃስ መልክዕ ከነትሕዞ እንተኸኢልና፡ ተረድኦና ብዘዕባ ህዝባዊ ምንቅስቃስ ኣብ ሓደ ደረጃ ስለዝመጽእ፡ ኣብቲ ናይ ሓባር ጉዕዞና ክፍጠሩ ንዝኸእሉ ፍልልያት ከጉድለልና ይኸእል። ኣብዩ ከባቢኡ ክምስረታ ንዝብገሳ ምንቅስቃሳት ውን መወከሲ ክረኽባን፡ ብዘይ ብዙሕ ጸገም ክሰርሓን የኸእለን። ልዕሊ ኩሉ፡ ህዝባዊ ምንቅስቃስ ካብ ሕሉፍ ተማሂሩ፡ መድረኽ ናይ ሓባርካ ምስራሕ ዝሕመረቱ ባህሊ ክኸሰኩሰን ብእኡ ክግብን፡ ብዕቲብ ክሰረሓሉ ኣለዎ።

ዓወት ንህዝባዊ ምንቅስቃሳት ኤርትራ!

ወደብ ቴድሮስ
ጀርመን 26 ሚያዝያ 2020